

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrty četrtlet v mesecu z datumom naslednjega dne. — Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. — Posamezna številka po 10 vin. — Naročnina za Nemčijo za celo leto 4 marke, za Ameriko 1 dol. 4 cente. Uredništvo in upravnštvo je v Ljubljani, Ilirska ulica : : št. 22, prvo nadstropje. : :

RUDAR

Rokopisi se ne vračajo. — Inserati z enostolpnimi petimi vrsticami se zaračunavajo in sicer: pri enkratni objavi po 18 vin., pri trikratni po 16 vin., pri šestkratni po 14 vin., pri celoletnih objavah po 12 vin. za vsakokrat. — Za razne izjave itd. stane peti vrstica 24 vin. — Reklamacije so poštnine proste. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. : :

GLASILO SLOVENSkih RUDARJEV IN FUŽINSKIH DELAVCEV AVSTRIJSKIH.

16. št. ev.

V Ljubljani, dne 5. junija 1914.

V. leto.

Rudarji in varstveni zakoni.

Najboljši zakoni za varstvo delavcev nimajo nobenega pomena, ako jih delavci sami napram raznim nakanam podjetnikov ne znajo braniti. Vse delavcem koristne določbe teh zakonov so vedno v nevarnosti, ker podjetniki skušajo njih smisel dosledno popačiti in razlagati tako, da bi izgubili za delavce vsak koristni pomen. Zopet imamo tak slučaj; najvišji upravni sodni dvor je ravnokar zavrnil nov poskus popačenja takega zakona od strani rudniških podjetnikov. Šlo je to pot za zakon o štirinajst-dnevnem izplačevanju v rudništvu. Tudi ta zakon, komaj je stopil v veljavo, že je dal številnim rudniškim podjetnikom povod za najraznovrstnejše šikane napram delavcem: že se je rudniška gospoda z vso vnemo lotila dela in poskusov določbe tega tako težko pridobljenega zakona zveržiti ter smisel teh določb namenoma napačno tolmačiti tako, da zakon ne bi bil koristen rudniškemu delavstvu, ampak njim — rudniškim podjetnikom. No, tudi vsaka zlobnost ima svoje meje.

Kar pa je naravnost obžalovanja in vse obsodbe vredno je to, da rudniški podjetniki uprizarjajo svoje zahrbtne naskoke na delavcem po zakonih zajamčene pravice takorekoč pod okriljem c. kr. rudniških oblastev, ki podjetnike pri tem nečednem ter kaznjivem poslu celo kar najizdatneje podpirajo. Na čelu vseh onih rudniških podjetij, ki pri vsaki priliki skušajo rudniške delavce oškodovati in za njih pravice opehariti, stoji seveda tudi Montanska alpinska družba in pa Köflaška rudniška družba. Novi zakon o izplačevanju zaslužkov v rudništvu vsebuje poleg drugih tudi določbo, da je delavcem v rudniških obratih zaslužek izplačevati vsaj vsakih 14 dni. Koder pa so že vpeljani krajši izplačilni roki, morajo taisti ostati v veljavi. No, tako kakor se je to zgodilo vobče, ste morali tudi te dve družbi svoje službene rede novemu zakonu prilagoditi. Toda obe podjetji ste bili na podlagi dogovorov izza plačilnega gibanja leta 1900 zavezani dajati delavcem vsak teden predujme na plačo, koje ostanke so se potem vsak mesec izplačevali do dobrega. Tedensko izplačevanje predujmov ste bili obe družbi glasom zakona dolžni sprejeti v službeni red, česar pa nista hoteli storiti. Preurejeni službeni red, katerega je vsaka izmed navedenih družb predložila, tega določila ni vseboval. Skratka, gospodje so tedenske predujme enostavno izpustili in določili izplačevanje plače le vsakih štirinajst dni.

Novi zakon tudi predpisuje, da se izplačevanje plač mora vršiti med šihntno dobo. Obe podjetji ste temu nasproti vrinili v službeni red določbo, da je delavstvu na dnevno, kojega delovni čas traja več kakor osem ur, izplačati zaslužek med opoldanskim odmorom. Ta svoj ukrep so utemeljevali s tem, češ, pri njih se opoldanski odmor ušteva v delovni čas, oziroma šihntno dobo.

Rudniški urad se je podjetniški nakani uprl in novi službeni red vsled omenjenih dveh točk ni potrdil. Na to ste obe družbi vložili priziv na rudniško glavarstvo v Celju. Rudniško glavarstvo je pritožbi družb ugodilo in je obe točki, ki se jih je rudniški urad branil potrditi, navzlic protestu od strani delavcev odobrilo.

Samo ob sebi razumljivo, da je korak rudniškega glavarstva povzročil med prizadetim delavstvom skrajno ogorčenje. Druga skupina rudarske zadruge za graško okrožje je po sodruhu dr. Eislerju vložila proti temu ukrepu pritožbo na upravni sodni dvor na Dunaju, ki je dne 30. aprila v stvari tudi razpravljala.

Omeniti je treba, da je sočasno vložila priziv na upravni sodni dvor tudi Montanska alpinska družba, ki je, hoteč ugodno rešitev delavske pritožbe prepričati, v svoji pritožbi trdila, da druga skupina ni opravičena vlagati take pritožbe. Ali pogorela je. Stališče podjetnikov, da delavci sploh nimajo nobene pravice pritoževati se proti službenemu redu in da si od strani podjetnikov enostavno morajo pustiti vse dopasti, ni obveljalo. Najvišje upravno sodišče je v drugi skupini združenim pritožnikom pravico pritožbe pripoznalo.

Upravni sodni dvor je potem, ko je dr. Eisler celo zadevo natančno razložil, pritožbi v glavnem ugodil ter razsodil, da se določba glede tedenskega izplačevanja predujmov v službeni red sprejeti mora. Kot utemeljitev te svoje razsodbe je upravno sodišče izjavilo, da je podlaga novega zakona varstvo delavcev, da je torej namen tega zakona, delavcem doprinesiti kaj koristnega in jih pred škodo varovati. Vsekakor je — tako je dejalo upravno sodišče — za delavca ugodno, če vsak teden dobi vsaj del svoje plače, zatorej se ta ugodnost delavcem ne sme odvzeti.

Temu nasproti je upravni sodni dvor drugo točko pritožbe tikajočo se izplačevanje plač delavcem na dnevno med opoldanskim odmorom kot zakonito neopravičeno zavrnil.

Kdo je bil tisti, ki je dognal, da ni res, da bi rudniški podjetniki smeli absolutno in za vsako ceno vrvati v službene rede po svoje kar bi

hotel? Druga skupina rudarske zadruge? Kaj še! Vsakdo ve, da je to le nekaka prisiljena firma, v resnici pa mora vse izvajati strokovna organizacija. In zato pravimo, rudniški delavci köflaškega okrožja se imajo za lepi uspeh zahvaliti edinole energičnemu nastopu svoje strokovne organizacije — Uniji rudarjev avstrijskih. Njej se imamo zahvaliti, da so si v tem slučaju priborili zmago, ki je gotovo dalekosežne vrednosti. Da, organizacija je bila tista, ki je delavcem na čelo postavila pravega zagovornika, ki je pred najvišjim državnim sodnim dvorom priboril pravici delavcev zmago.

Velik protestni shod v Idriji.

Minuli četrtek smo imeli pri nas javen rudarski shod, ki ga je bila sklicala podružnica »Unije«. Pivarna pri »Črnem orlu« je bila naltlačeno polna. O rešitvi delavskih zahtev je poročal načelnik krajevnega delavskega odbora rudarske zadruge sodr. Tomaz Brus, ki je prečital odgovor ministrstva na interpelacijo državnega poslanca sodruga Wintra in tovarišev. Sodr. Štraus je zahteve in odgovor podrobneje razložil ter podal tudi poročilo o mnenju ministrstva glede delavskih zahtev, ki ga je dvorni svetnik Posch deputaciji osebno izjavil. Prepričan je, da je za pravilno uvrščenje delavcev v plačilne razpredelnice vsako delo zaman, dokler se plačilni opravilnik ne izpremeni. Zato je predlagal sledečo

resolucijo:

Delavstvo c. kr. eraričnega rudnika v Idriji, zbrano na javnem rudarskem shodu dne 28. maja 1914 v pivarni pri »Črnem orlu« v Idriji, izjavlja, da čimdalje bolj uvideva, da je sedaj veljaven plačilnik državnih rudnikov za delavstvo pomankljiv v tem, ker ne dajeta razpredelnica I. in ne II. vsem delavcem enakih pravic za uvrščenje v višje plačilne stopinje, zlasti pa, ker ne določujeta, da se morajo tudi iz prejšnjega plačilnika v sedaj veljaven plačilnik delavci po službenih letih tako uvrstiti, da ni nihče prikrajšan.

Zato pozivajo na shodu zbrani delavci vodstvo »Unije avstrijskih rudarjev«, da čimprej skliče konferenco zastopnikov vseh krajevnih odborov rudarskih zadrug prizadetih eraričnih rudnikov, pri kateri naj se uveljavi enotno postopanje za izpremembo sedanjih plačilnikov.

Stroške te konference naj nosijo rudarske zadruge II. skupine, v kolikor so v zvezi oziroma se nanašajo na odposlance rudarskih zadrug.

LISTEK.

Nekoliko zgodovine.

Pred petdesetimi leti je živel na svojem gradu Miramar pri Trstu nadvojvoda Ferdinand Maks. Po avstrijskih izgubah leta 1859. v Italiji, si je zaželel nadvojvoda mirnega kotička in gotovo ni slutil, da bo ta idilični grad Miramar začetek odlomka zgodovine, ki se je končal kaj tragično.

Že l. 1858. se je stavilo avstrijskemu dvoru vprašanje, ako ne bi hotel morda nadvojvoda Ferdinand Maks zasesti mehikanski prestol. Avstrijski dvorni krogi niso bili za to misel vzprejemljivi. A monarhistični Mehikanci, ki so živeli v Evropi — večinoma v Parizu — niso odnehali in cesar Napoleon III. jih je na vso moč podpiral v njih stremljenju.

L. 1808. je Mehika otresla španski jarem ter se osamosvojila. To pa je bil začetek vednih meščanskih vojn, ki so mehikanske finance docela upropastile. Mehikanski kongres je vsled tega l. 1861. sklenil, da sestavi za dve leti odplačevanje dolgov inozemskim upnikom. Ta sklep je porabil francoski cesar Napoleon III., da z oboroženo silo posreduje v Mehiki. Na ta način mu je bila dana priložnost, da osnuje centralno-ameriško monarhijo kot jez proti aspiracijam severoameriških Zedinjenih držav. Napoleonovo častihlepje je vedno sanjalo o vodilni ulogi Francije v svetovni politiki. Vedel je, da se je borila za mehikansko vlado poleg demokratičnih strank tudi aristokratsko-cerkvena stranka — kot pre-

ostanek svoječasnega španskega absolutizma — katero je najbolj podpiralo duhovstvo. Benito Juarez, ki je bil rodom čistokrven Indijanec ter predsednik republike od leta 1861., je to konservativno stranko zatiral, kjer je le mogel in ker je bilo število njenih pripadnikov malo, je stranka iskala pomoči v inozemstvu.

Obrnili so se tedaj ponovno na Dunaj (leta 1861.), a tudi še sedaj so bili avstrijski dvorni krogi skrajno previdni. Računali so takorekoč že vnaprej z odporom Zedinjenih držav severoameriških in zato je naš tedanji zunanji minister grof Rechberg dne 12. februarja l. 1863. vprašal poslanika Zedinjenih držav Motleya, kako stališče bi zavzela severoameriška unija v vprašanju glede zasedanja mehikanskega prestola po nadvojvodi Ferdinandu Maksu. Rechberg se ni motil. Poslanik je kratko a jasno odgovoril, da njegova vlada ne bo nikdar pripustila, da bi kdaj prenehala kaka ameriška republika po evropski intervenciji. Tudi angleški poslanik na Dunaju Charles Wyke je svaril pred tem korakom.

A vzlic temu se je mehikanskim monarhistom posrečilo, pripraviti nadvojvoda Maksimilijana, da je napol obljubil. Med tem pa je Francija izkrcala v Mehiki svoje vojaštvo in general Forey je dne 4. junija l. 1863. zavzel mehikansko glavno mesto. Monarhisti, ki so živeli v tem mestu, so sklicali nekako zborovanje in proklamirali Mehiko kot monarhijo z nadvojvodo Ferdinand Maksom kot cesarjem. K nadvojvodi so poslali deputacijo, ki mu je v Miramaru ponudila mehikansko krono. Maks je privolil v to s pogojem, da se pridruži temu sklepu glavnega mesta tudi prebivalstvo po deželi. To naj bi se

zgodilo potom občnega ljudskega glasovanja. Že v začetku l. 1864. se je to zgodilo pod vplivom francoskega orožja in na ta način so nadvojvodo presleparili. Res je glasovalo za cesarstvo štiri milijone prebivalstva, dočim je bilo nasprotnikov le tri in pol milijona, a številke se niso vjemale z dejanskimi razmerami, ker je monarhizem prišel do veljave le v mestih. Prebivalstvo na deželi ni nič kaj zaupalo novim razmeram ali pa je bilo docela indiferentno. Vzlic temu pa se je Maksimilijan naposled udal prošnjam monarhistov, ki so poslali k niemu deputacijo pod vodstvom Gutierrez de Estrade. Dne 10. aprila l. 1864. je na svojem gradu Miramar prisegel Maks kot mehikanski cesar. Raz stolp gradu je veselo plapolala cesarsko-mehikanska zastava, katero sta pozdravila avstrijska fregata »Bellona« in francoska ladija Thetis s strelji iz topov.

Dne 15. aprila se je cesarska dvojica ukrcala na »Novari«, dne 19. aprila je novi cesar dobil papežev blagoslov in iz laškega pristana Civitavecchia se je podal na daljno pot v Mehiko.

Dokler je Maksimilijan štitilo francosko vojaštvo, je stvar še šla. A Napoleon je slutil pretečo vojno z Nemčijo in nekega dne (l. 1867.) je francoski general Bazaine zahrbtno zapustil Mehiko in Maksimilijana svoji usodi. Dasiravno je bilo novo cesarstvo s tem izgubljeno, se je vendar cesar boril dalje, dokler ga ni Lopez izdal in so ga sovražniki ujeli ter ustrelili. Ista ladija, ki ga je pred dobrimi tremi leti ponesla polnega upov v novo domovino, je pripeljala njegovo truplo nazaj.

Delavstvo prizadetih rudnikov pa opozarjamo, da takoj skliče shode v svojih okrajih ter precizira tozadevne zahteve, za katerih rešitev nastopi solidarno s pomočjo državnih poslancev vseh strank.

Resolucijo so sprejeli zborovalci soglasno. Nato je s. Štraus obširneje poročal o novem zakonu za zavarovanje zoper nezgode rudarjev ter izjavil, da bo prava slika tega zavarovanja možno podati delavstvu šele tedaj, ko bodo pravila zavarovalnega zavoda odobrena. Za odobritev oziroma izpopolnitev teh pravil, ki jih je izdalo ministrstvo za javna dela, revirnim rudniškim uradom, pa bo 5. junija na Dunaju anketa, pri kateri bodo sodelovali tudi zastopniki delavcev. Kakor je čul, je imenoval rudarski urad za zaupnika idrijskega delavstva pri tej anketi Jakoba Kavčiča. Proti temu imenovanju pa mora delavstvo protestirati, kajti mož ni zaupnik delavstva, ampak je dobil mandat na tihem, zato ker hočejo spraviti gotovi ljudje klerikalce v Idriji do veljave. Kavčič je načelnik klerikalne »Strokovne zveze kranjskih rudarjev«, ki nima pravice pošiljati v imenu delavstva poslance na Dunaj. Delavstvo ne sme dovoliti, da bi se prezirala podružnica »Unije avstrijskih rudarjev« in rudarska zadruga. Ministrstvo naj odredi za poslance k anketi splošno volitev ali pa naj imenuje kakega člana rudarske zadruge, ki ga izvoli večina. Zato predlaga sledečo

resolucijo:

Delavstvo c. kr. eraričnega rudnika v Idriji, zbrano na javnem shodu dne 28. maja 1914 v pivarni pri »Črnem orlu« v Idriji, protestira proti čudnemu postopanju c. kr. rudarske oblasti, ker je ista imenovala za zaupnika delojemalcev, ki naj sodelujejo pri izdelovanju pravil zavoda za zavarovanje zoper nezgode rudarjev za delavstvo c. kr. eraričnega rudnika v Idriji moža, ki ni zaupnik delavstva, ampak je samo član neznatnega, v Idriji skoraj nepoznanega, društva »Strokovne zveze kranjskih rudarjev!

Delavstvo obžaluje, da c. kr. revirni urad pri tako važnem vprašanju prezira krajevni delavski odbor rudarske zadruge, ki je od večine delavstva izvoljen in kateremu edino zaupa delavstvo.

Končno pa zahteva shod, da se imenovanje rudarja Jakoba Kavčiča kot zaupnika prekliče in odredi takoj splošna volitev za odposlanca vsega delavstva ali pa, da pokliče oblast kot zaupnika kakega člana krajevnega delavskega odbora rudarske zadruge, ki bo zastopal delavstvo v zmislu ministrske odredbe.

Proti tej resoluciji je nastopil z vso silo v imenu klerikalne stranke Janez Kavčič. Napada »Unijo rudarjev«, socialistične poslance, rudarsko zadrugo, vse to je po njegovem mnenju nič, pač pa so vzor delavskih zastopnikov klerikalni poslanci in klerikalne organizacije, katerim vlada zaupa, da jim je poslala pravila nove zavarovalnice in še celo njegovemu bratu mandat. Pravila imajo 52 paragrafov in so njemu popolnoma jasna, ker so jih v njihovem društvu večkrat točko za točko tolmačili. Zato so imeli tudi shod, katerega pa se socialni demokratje niso udeležili. On je proti resoluciji. Sodrug Štraus izjavi, da resolucijo takoj umakne, ako raztolmači odposlanec ali pa govornik pravila, ter pojasni, kako da bo istim ugovarjal, odnosno katere točke bo odobril. Ker Jakoba ni na shod, pravi Janez, da so stavili v pravila opazko, da če bo rudar doma drva cepil ali kaj podobnega delal in se ponesrečil, da mora tudi dobiti rento. Ker več ni vedel o pravih povedati, ga sohr. Štras pouči, da slone pravila na zakonu in ta izrecno pravi, da le v službo in iz službe idočim ponesrečnim rudarjem pristojni renta, če ni bila ta pot v zvezi s kakimi postranskimi opravki. Ker pa je cepljenje drv postransko opravilo, ne bo opazka nič pomagala v pravih, ampak bo treba izpremembo zakona. Sploh pa bi vsak zastopnik, ki ga vlada imenuje, če pošteno misli, sklical pravilno shod, ter vprašal prizadete za mnenje, kako naj jih zastopa. Klerikalci pa tega niste storili, zato je protest opravičen in predlaga sprejem resolucije. Kavčič hoče še besedo, občinstvo protestira, kliče vun z njim, in le malo je manjkalo, da niso postavili zborovalci zastopnika S. L. S. in še nekaj drugih petelinov, katerim je sodrug Štraus tudi povedal, kar so zaslužili. Proti resoluciji so glasovali samo trije »čili« orli.

Gospodarski pregled.

V Avstro-Ogrski je v zadnjem času nastalo občutno pomankanje žita, posledica tega je, da je uvoz žita začel znatno naraščati. Od meseca marca t. l. naprej pa je uvoz žita in celo moke v našo monarhijo zadobil naravnost velikanski obseg. Množina dosedaj pripeljane pšenice na primer znaša že dva milijona meterskih stotov, in računa se, da bo do nove žetve treba uvesti vsaj še poldrug milijon stotov te vrste žita. Toliko bo še potrebno pripeljati za pokritje domače potrebe. Občutno pomankanje žita v

naši monarhiji je povzročila lanska letina, ki je bila le srednja. Ker pa je uvoz žita podvržen visoki carini iz leta 1906 in prihajajo seveda te carine v polnem obsegu do veljave, je vselej-takrat, kadar je domača letina nekoliko slabejša, podražitev žita in moke neizogibna.

Ko je državni poslanec sodrug Seitz leta 1905 v carinskem odseku uvedbo visokih carin grajal in prerokoval sedanje podražanje žita, so ga agrarci strastno napadali in tako možnost odločno zanimali. Toda dejstva sedaj dokazujejo, da je sodrug Seitz takrat imel prav. In ker je tudi pomorsko prevažanje v Avstrijo zelo drago, smo sedaj tako »srečni«, da imamo najvišje žitne cene celega sveta; in to v času, ko na široke sloje delovnega ljudstva že dolgotrajajoča gospodarska kriza še vedno kakor mora pritiska. V hudem času mrajo delavske družine pri znižanih zaslužkih plačevati potrebno moko in kruh dražje kakor povsod drugod, le zaradi tega, ker naši agrarci na draginjno špekulirajo. Dolžnost vlade bi bila, da se posluži pravice, ki jo po nekem določilu pogodbenega carinskega tarifa ima in vsaj za nekaj časa carine za žito zniža.

Široki sloji prebivalstva pa naj bi si sedanje cene žitu in moki, ki se podražuje kar skokoma dobro zapomnili. Leto 1917 se nahaja pred durmi; zopet se bodo tedaj sklepale nove trgovinske pogodbe s tujimi državami. Vsekakor bo treba razvoj bodočih, novih trgovskih razmer pazno zasledovati. Na noben način pa ni pripustno, da bi nam gospodje agrarci še enkrat natovorili tako visokih carin, kakršne so sedanje, kajti nikjer delovno ljudstvo ne rabi tako nujno cenene moke in kruha kakor ravno v Avstriji.

Poročila iz tujine.

Nemčija.

Umrli je te dni najstarejši veteran rudarskega pokreta v Nemčiji sodrug Ludvig Šröder. Rojen je bil sodrug Šröder v Brackwede pri Bielefeldu na Westfalskem, izučil se je čevljarškega rokodelstva in je kot pešec bil leta 1870 do 1871 v vojski. Na poznejšem njegovem potovanju se je ustavil v Dortmundu, kjer je pričel delati v rudništvu. Kmalu nato se je jel udeleževati rudarskega gibanja in ni trajalo dolgo, pa je postal eden izmed prvih zagovornikov rudarjev. V prvih stavekah rudarjev leta 1876 in 1877 je že igral zelo odlično vlogo. Sploh se je nadalje udeleževal celotnega pokreta rudarjev in je kot živa priča doživel tudi vse progone Bismarkovega izjemnega, zoper socialiste naperjenega zakona. Leta 1889 je ob priliki velike, zgodovinske stavke rudarjev v Nemčiji bil član in glavni govornik zgodovinske deputacije pri cesarju. Leta 1895 je Šröderja osebno zadel najhujši udarec. Neki orožnik po imenu Münter ga je iz same podlosti po lažnjivem ovadil, da je v neki sodnijski razpravi Šröder po krivem prisegel. Posledica tega je bila, da so Šröderja obsodili na dve in pol leta težke ječe. Šele po 16 letih, ko je Šröder prisojeno mu kazen že zdavnaj prestal, se je dognalo, da je dotični žandar falot in da se je Šröderju zgodila gorostasna krivica. To je bilo leta 1911. Šröder je sicer dobil zadoščenje, ki mu pa ni dosti pomagalo, ker mu je dolgotrajna ječa uničila zdravje. Še v tem letu ga je zadel mrtvoud, pozneje še enkrat, tako, da je telesno bil popolnoma ohromljen. Sedaj je telesnega trpljenja ubogega sodruga rešila smrt.

Nele, da je Šröderja poznalo in ljubilo na stotisoče rudarjev v Nemčiji, poznala in ljubila ga je tudi vsa rudarska internacionala, koje so ustanovitelj je bil in koje zborovanj se je redno udeleževal. V pravem pomenu besede je bilo njegovo življenje en edini boj. Gotovo ohranijo tudi naši sodruzi temu bojevniku za pravice rudarjev časten spomin.

Švica.

Pri zgradbi simplonskega železniškega predora stavka na južni strani vseh okrog 2000 tamkaj uposlenih delavcev. Stopili so v stavko dne 17. aprila t. l. in zahtevajo povišanje plače, odpravo sistema premij, določitev komisije, ki naj bi imela nalogo poravnati razne spore itd. Ravnateljstvo se z delavci obravnava brani, izjavilo je, da bo sploh vsa dela za tri mesece ustavilo, ako se delavci takoj ne podajo zopet na delo.

Stavkajoči delavci so pripadniki mnogih narodnosti, to okolnost izrablja meščansko časopisje in namenoma razširja najgorostasnejše laži o raznih dinamičnih atentatih, napadih itd. S takimi manevri hoče meščansko časopisje spraviti stavkujoče delavce ob ves ugled in vzbuditi simpatije za podjetništvo, katero stavkajoči baje tako neusmiljeno preganjajo. Če bo to časopisje s svojimi lažmi imelo tudi zaželjenega uspeha, je zelo dvomljivo, gotovo pa je, da je delavstvo na severni strani predora podjetništvu zažugalo, da bo tudi ono stopilo v

stavko, ako delavstvu na južni strani kmalu ne ugodí.

Španija.

Dne 20. junija t. l. se prične v Madridu kongres strokovnih organizacij na Španskem, ki bo po številu 11. Najvažnejša točka dnevnega reda kongresu bo vsekakor revizija pravil strokovne zveze. Pri nas v Avstriji pravimo tej zvezi »Državna strokovna komisija«. Španska strokovna zveza šteje sedaj 126.650 članov, ki so organizirani v 401 krajevnih skupinah (podružnicah). Ako upoštevamo, da je španska strokovna zveza ob priliki zadnjega svojega kongresa štela šele 73 krajevnih skupin s 48.901 člani, je razvidno, da strokovne organizacije na Španskem kar skokoma napredujejo.

Anglija.

Zastopniki zveze rudarjev, ki šteje 800.000 članov, zveze železničarjev, ki šteje 300.000 in zveze transportnih delavcev, ki šteje 250.000 članov so se na sestanku posvetovali o skupnem postopanju vseh treh zvez za bodoče. Skupno postopanje bi seveda prišlo v poštev posebno takrat, kadar bi ena izmed njih bila zapletena v večja mezdna gibanja. V ta namen so izvolili skupno, stalno komisijo. Brezdvomno pomeni korak najmočnejših treh strokovnih organizacij velikanski napredek, ki bo gotovo na vse ostale številne strokovne organizacije na Angleškem jako blagodejno vplival in njihovo bojovno silo močno ojačil.

Ponovna poraba vojaštva pri stavekah je dala delavski stranki povod, da so ob priliki razprave o vojnem proračunu v zbornici posilancev delavski poslanci tu vprašanje sprožili. Korak delavskih poslancev je imel ta uspeh, da je vlada izjavila, da bo tozadevne preiskave poverila posebni parlamentarični komisiji.

Na vprašanje delavskih poslancev glede novega zakona, ki ga vlada na Angleškem pripravlja in ki ima urediti razmerje glede preiskave nesreč, je minister za notranje stvari odgovoril, da bo novi zakon obsegal tudi določbo, po kateri se komisijam za preiskanje kake nesreče v rudništvu mora pritegniti tudi zastopnike strokovne organizacije rudarjev! Sicer pa, je dejal minister, je on vedno svetoval, naj se tudi pri drugih nesrečah v preiskovalne komisije vselej tudi povabi zastopnike dotične strokovne organizacije, in je ta njegov nasvet skorajda že prišel v splošno navado.

Ako bi podjetniki pri nas v Avstriji kaj takega slišali, bi znoreli. Vsak naš minister pa, predno bi kaj takega zinil bi si dal raje odrezati jezik. Stvar nas poučuje, da nas čaka še zelo, zelo mnogo važnega dela.

Kadar se jeziki razvežejo.

Kadar si meščanske stranke ob priliki kakih volitev skočijo v lase, se pri ti gospodi preneha vsaj za en čas tudi drugače običajni prijateljski ton. Strast pride do veljave in tedaj se včasih izvedo tudi prav zanimive stvari. Tako si je na primer pri zadnjih občinskih volitvah v Trbovljah, ki so nam vsem še v živem spominu, prizadeta gospoda zmetala marsikaj na glavo, kar drugače skrbno prikriva. Neki meščanski list je med drugim dobesedno pisal tudi tole:

»Pred tremi leti je volilec II. razreda gospod nadzornik Heutmann plačeval davka 190 K 17 v, kar odgovarja dohodkom približno 9000 K. Letos najdemo tega gospoda že med volilci I. razreda s predpisanim davkom 474 K 27 v, kar more biti seveda edinole posledica tega, da so mu narasli dohodki na 17.000 K. Gospod ravnatelj Heinrich je bil pred tremi leti sicer že tudi volilec I. razreda jer je takrat plačal 676 K 80 v davkov od svojih dohodkov (posestva nima) letnih okoli 23.000 K. Menda se ni bal, da bi ga drugi izrinili iz I. razreda, to ne, pa vseeno mu je narasla davčna dolžnost na 1689 K 20 v, kar odgovarja ravnateljjevi letni plači 50.000 kron, približno kakor je plačan g. ministrski predsednik, vštetevši 28.000 K funkcijskih doklad. Mi nimamo nič zoper to, če se more naš ravnatelj meriti z ministrskim predsednikom, ne, saj to je še častno za naš zakajeni graben, a čudno se nam zdi, da je mož napredoval v treh letih za celih 27.000 K Ali je pa pred tremi leti kaj zatajil, da bi se mu naložilo manj davka? Kdo ve? Hrastniški ravnatelj gospod Leifer je poskočil v treh letih pri dohodkih tudi za malenkost letnih 15.000 K, dr. Marcus za približno 3000 K. Lepo si je postlal tudi gospod Wiltschnigg, ravnatelj steklarne v Hrastniku, ki je plačeval pred tremi leti 229 K 74 v, za leto 1913 se mu je pa predpisalo davka 947 K 97 v, kar kaže, da so se mu v treh letih povzdignili dohodki od 10.000 na 30.000 K, torej za celih 200 %, tako da je med prvimi volilci I. razreda.«

Mi se glede brezpogojne resničnosti teh trditev prepirali ne bomo. Značilno pa je, da gospodje, med tem ko imajo sami zares sijajne do-

hodke, v pre mnogih slučajih rudniškimi delavcem ne privoščijo niti toliko zaslužka, da bi se do sitega mogli najesti. V Trbovljah ni prav nič novega, da se rudarjem po izvršenem pogojnem delu noče niti toliko plačati, kolikor se jim je prvotno za to delo obljubilo in zagotovilo. Da, nič novega ni, da se morajo delavci za težko prislužene groše puliti in po pisarnah, koder se jih pošilja od Poncija do Pilata prosjačiti. Nazadnje pa se jih iz kake pisarne še zapodi in konec koncev je navsezadnje ta, da le ne dobe vsega, kar jim po prvotnem dogovoru spada. Zaslužki rudniških delavcev v Trbovljah so sploh slabi, a navzlic temu skušajo gospodje, ki imajo drugače sami »ta velike grablje«, pri vsaki priliki še te povsem nezadostne plače rudarjev krajšati.

To so vsekakor stvari, ki morajo zanimati tudi rudarje, katerim odločno svetujemo, da se tudi oni za svoj položaj nekoliko bolj pobrigajo. Mi sicer razumemo, da je sedanji družabni red skrajno krivičen, ampak da bi izvestna gospoda grabila kar na debelo, na drugi strani pa ustvarjajoči delavci pri težkem delu stradali, tega v takih kričevih oblikah res ne bi bilo treba. Rudniška gospoda si je znala postlati zares mehko. Na rudniškem delavstvu pa je ležeče, da poskrbi, da samo ne bo ležalo vedno na trnju.

C. kr. cinkarna v Celju.

Uprava c. kr. cinkarne v Celju, ki tudi, kakor znano, spada pod nadzorstvo c. kr. rudniške oblasti, ima v tem podjetju vedno uposleno celo vrsto arestantov. Delavstvo tega c. kr. podjetja je plačano naravnost sramotno, izkoriščano do skrajnosti in kakor srednjeveški sužnji zasuznjeno. Ali zdi se, da upravi c. kr. cinkarne prihajajo arestantje še vedno za spoznanje cenejši, kakor pa navadni delavci in zato jim daje prednost.

Kakor povsod, igra seveda tudi tukaj glavno vlogo profit, zatorej kaznjenci sem, ne glede na to, da avstrijski davkoplačevalci morajo njih vzdrževanje itak plačevati. Zakaj naj se torej potom kaznjencev poštenim državljanom odjeda kruh? Izgovor na pomanjkanje delavcev ne velja, nasprotno toliko jih je, da se izseljujejo, ker doma nimajo prilike služiti kruha. Nerazumljivo je gospodarstvo c. kr. erarja tudi zaradi tega, ker vlada v zadnjem času noče nikogar pustiti preko črno-rumenih mej, da bi državi ne zmanjkalo vojakov. Tam pa, kjer ima država sama priliko dati delavcem priložnost za zaslužek, tam nastavlja arestante, za katere je itak že poskrbljeno.

Da pa si delavci erarične cinkarne kar tako meni nič tebi nič puste dopasti, da jih uprava postavlja na eno stopnjo z arestanti, dokazuje, da vlada med temi delavci »sladko« brezbrizje in da ti delavci v svoji zarobljenosti spijo spanje pravičnega. Ako bi le količkaj premišljevali o suženjskem jarmu, v katerem se nahajajo, bi tudi to, da uprava postavlja poleg njih kaznjence, morali smatrati za pekočo sramoto. Pa kaj se hoče? Treba bo, da bo tudi tem delavcem žvižgal podjetniški bič po hrbtih toliko časa, da se vzdramijo in spoznajo, da se morajo organizirati.

Poročilo tajništva za gorenje platininske dežele v Ljubnu.

V nastopnem priobčujemo poslovno poročilo okrožnega tajništva v Ljubnu, ki se razteza na čas od 1. januarja do 31. decembra 1913.

Došli dopisi. Tajništvo je v poročilnem letu sprejelo 1344 dopisov. Razvrščeno se je tikalo 534 dopisov zadev organizacije, 289 bratovskih skladnic, nezgodnega in bolniškega zavarovanja, 469 civilnopravnih, plačilnih in kazenskih sporov, 26 rudarskih zadrug, 17 domovinskopravnih in 9 dopisov, ki so se tikali davčnega osebnohodnodninskega vprašanja.

Odposlani dopisi. Tajništvo je vseh dopisov, vlog itd. razposlalo 2458. Od teh se je tikalo 1265 organizacije in agitacije, 439 bratovskih skladnic, nezgodnega in bolniškega zavarovanja, 645 civilnopravnih, plačilnih in kazenskih sporov, 35 rudarskih zadrug in končno 38 davčno osebnohodnodninskih zadev.

Ustmenih nasvetov in pojasnil je tajništvo podelilo 733. Od teh 432 v civilnopravnih, plačilnih in kazenskopravnih sporih, 221 v bratovsko skladničnih nezgodnih in bolniškozavarovalnih zadevah, 61 v domovinskopravnih stvareh, 28 v zadevah osebne dohodnine ter 31 v zadevah rudarskih zadrug.

Agitacija. Vršilo se je v okrožju tajništva tekom leta 1913 149 javnih shodov in 54 shodov po § 2 zborovalnega zakona.

Na 119 shodih je kot poročevalec nastopil tajnik sam, za 84 shodov pa je tajništvo poročevalce preskrbelo.

Med navedenimi shodi se nahaja tudi 28 shodov, na katerih se je odločno zahtevalo

končno uvedbo nezgodnega zavarovanja. — Veliko shodov se je vršilo tudi zaradi hišne agitacije in pobiranja prispevkov na domu.

Tudi okrožna konferenca se je s pobiranjem prispevkov na domu pečala in je v to svrhu sklenila posebna navodila. — Koder se je pobiranje prispevkov na domu uvedlo, se je povsod obneslo.

Zahteve višjih plač in plačilni spori. Na jami Hödel rudniškega okrožja Vojtsberg-Köflach je prišlo zaradi skrajšanja plač do stavke. Tajništvo je posredovalo in doseglo, da je podjetje delavcem priznalo minimalne plače, nakar se je stavka končala. Najmanjše (minimalne) plače, ki jih je uprava delavcem zagotovila, so: K 2:40 za kopače in K 1:80 do K 2 vozačem. Prva postavka, namenjena vozačem, velja tudi za one delavce, ki še niso 6 mesecev pri podjetju. Minimalne plače za gosposki šihl so: za kopače K 3 in za vozače K 2:40. Podjetje je delavcem dovolilo tudi potrebni premog za hišno porabo, seveda slabejše vrste.

Grafitnim delavcem v Št. Lovrencu pri Triebenu je uprava pogojno plačo pri metru za 5 K znižala. Delavci so en dan stavkali, na to so brez vsakega uspeha šli zopet delati. Bili so to večinoma sami nezavedni in neorganizirani delavci.

V bakrenem rudniku pri Mitterbergu (Solnograško) sicer ni prišlo do stavke, vendar je vznikel spor zaradi tega, ker je uprava rudnika nameravala odvzeti tovarišijam (partije — Küre) učni denar, katerega plačujejo učni kopači in s tem denarjem hotela ustanoviti neki podporni sklad, s katerim bi seveda uprava sama gospodarila. Temu se je delavstvo uprlo in se je na shodu izjavilo proti. Razentega, da ostane glede učnega denarja pri starem, je shod tudi sklenil zahtevati, da se učni čas za nove kopače od enega leta zniža na šest mesecev, ter da se onim rudarjem, ki ne stanujejo v nobeni rudniški hiši, ne sme več odtegovati od plače do tedaj navadno najemnino za posteljo. No, najemnina za posteljo onih izven rudniških hiš stanujočih delavcev se je odpravila. Ostalo je tudi glede učnega denarja pri starem, namreč da spada tudi nadalje posameznim tovarišijam, le skrajšanje učne dobe kopačev na šest mesecev uprava ni hotela dovoliti.

Kurjači in strojniki v Grünbachu so predložili upravi tamošnjega premogovnika zahtevo po zvišanju plače. Zahteva je bila odbita. Uprava je dovolila le toliko, da se jim bodo računavale nedeljske šihte kot ena in pol. Smatramo ob ti priliki kot našo dolžnost povedati, da strojniki in kurjači na svojo pest osamljeni ne bodo nikoli mogli doseči kakih uspehov. V Grünbachu je ta kategorija delavcev namreč organizirana v zvezi strojnikov, kar pa je velikanska taktična napaka. Ne le da nasprotuje tako razmerje vsem tozadevnim sklepom zadnjih strokovnih kongresov, je taka posebna organizacija nesmiselna, kajti vsak pameten človek bo spoznal, da se posamezne maloštevilne kategorije delavcev v rudništvu — ako naj ima njihova organizacija kaj pomena — morajo naslantati na veliko v rudništvu vposleno maso rudarjev. Sploh mora biti tudi v rudništvu izvedena skupna, novim nalogam prilagojena, moderna obratna organizacija, ki temelji na podlagi enotnosti za ves posamezni obrat oziroma podjetje. Vsaka druga oblika organizacije je obsojena na brezpomembnost. Staro cehovstvo je v modernem kapitalističnem razvoju že zdavnaj izgubilo vsako vrednost.

Delavstvo magnetnega rudnika Alpinske montanske družbe v Waldu je upravi tega rudnika predložilo sledeče zahteve: 1. Tiri na etažah naj se polagajo tako, da bo prostor za drobljenje razstreljenega kamenja. Drobi se naj to kamenje takoj na mestu, katerega se naj potem odvaža. 2. Naznani naj se natančna pogodna plača za rudo slabejše vrste. 3. Na zavorni progji napravi se naj izogibnica. Uprava je obljubila tem zahtevam ugoditi.

Delavci plavža številka 3 v Vordernbergu so zahtevali napravo kopelji, premog za hišno porabo naj se jim od strani uprave daje pod istimi pogoji kakor rudarjem, končna njihova zahteva je bila, da bodi iz plačilnega listka natančno razviden pogojni zaslužek in plače za gosposke šihte. Uprava je izraženim zahtevam ugodila.

(Dalje prihodnjic.)

Anton Jereb IV.

Iz Idrije prihaja žalostna vest, da je preminul vsled proletarske bolezni — sušice — sodrug **Anton Jereb IV.** Sodrug Jereb je bil čil in nad vse vesten sodrug, dokler je bil zdrav. Kot mlad fant se je bavil krog leta 1900 in več let pozneje s prirejanjem dramatičnih predstav, bil je duša delavskih igralcev. V politični in strokovni organizaciji je zavzemal vedno od-

lično mesto. Pri »Občnem konsumnem društvu v Idriji« je bil nad 10 let nadzornik, vsa zadnja leta predsednik nadzorstva. Ni bil mož velikih besedi, ali kamor ga je organizacija postavila, povsod je bil cel mož! Pogreb se je vršil ob obilni udeležbi. Zvestemu sodrugu bodi zemljica lahka!

Dopisi.

Idrija. — **Kako sprejemajo pri nas na delo.** Zadnja leta je v Idriji zopet precejšnja brezposelnost mladih rudarskih fantov. Zato se je že na javnih ljudskih shodih sklenilo, naj rudarska zadruga vse potrebno ukrene, da naj sprejema rudnik v prvi vrsti le rudarske mladeniče in če teh ni dovolj, šele druge. To je ministristvo z nekim odlokom tudi priznalo. Ali pri uradu, kateremu načeluje svetnik g. Pirnat, ima več veljave pisar Reven kot sam minister. Kljub temu so sprejeli v delo nekaj kmečkih fantov (čukov), ki so baje po izjavi soproge Revena prosili za delo pri Revenu doma in potem šele v gradu. Ko se je to dognalo, je seveda odpustil rudniški predstojnik omenjene od dela. Ali je treba tega? Ali bi ne bilo boljše, da se temu gospodu, o katerem se vse delavstvo razen klerikalcev splošno pritožuje, malo pristriglje peruti? Mož, ki vsak dan leti bred službo in o službi v cerkev, bi moral biti v svojem uradovanju nepristranski ter ne delati takih izjem pri premikanju delavcev in sprejemanju na delo. Gospod Reven, le malo drugače, če ne vam stopimo še z druge strani na kurja očesa.

Črno. Bleiberška rudniška družba Union se v zadnjem času poslužuje neke čudne in zoperne taktike. Stare delavce in tudi take, ki so v njenih obratih zapravili svoje zdravje in ravne ude enostavno meče na cesto! Posebno piko pa ima na one delavce, ki se upajo opozarjati na razne nedostatke, vsled katerih v mnogih slučajih delavcem preti življenska nevarnost. Tako sta n. pr. brez vsakega vzroka bila iz dela odpuščena delavca 29 let stari Jurij Kristan in 50 let stari Jožef Pačnik. Prvi je delal v pripravljalnici, drugi pa je že kakih 10 let bil vposlen v Heleni kot žagar. Vrhutega sta se v službah dične bleiberške družbe oba pohabila tako, da ju v bodoče gotovo noben drug podjetnik ne bo hotel vzeti v delo, ker je pač znano, da podjetniki iščejo le krepkih in zdravih delavcev. A navzlic kapitalistične pogoltnosti vlada vendar ta običaj, da tudi — najmizernejši izkoriščevalec delavcev, ki so se pri njem pohabili, ako le količkaj morejo še delati, na cesto ne meče, ker se v takem slučaju takega čina vsak sramuje. Izjemo v tem pogledu dela le uprava bleiberške rudniške družbe Union. Moralne sramote ti gospodje ne poznajo. Poznajo neko moralčno dolžnost menda le napram gotovim lizunom.

Kristan je težko ponesrečil v pripravljalnici, dočim je Pačnik v podjetju izgubil eno oko. Da obvarujeta pred sličnimi nezgodami in pretečo nevarnostjo druge svoje sodelavce, sta se »predrznila« opozarjati na nedostatke, vsled katerih sta sama ponesrečila, to je bil ves njih greh. Gospodom je to zadostovalo za brutalni odpust. Kajpada se delavcev ne pri-manjkuje in tudi naši kmetje v zadostni meri skrbje za vzgojo mladega naraščaja, čemu torej sentimentalne obzirnosti? Ali morda je tako brezobzirno, zlobno in samopašno postopanje le hudobna svojevoljnost izvestnih predstavljajenih, ki za hrbtom ravnateljstva delajo kar hočejo, ne da bi ravnateljstvo za to vedelo.

Črno. Kakor pri vojakihi je v mnogih slučajih tudi v rudništvu; čim manjša šarža, tem večja surovina. Nadkopač, ki je nekak »frajtar«, pravzaprav šele diši po neki šarži, ali pri nas je tak »gospod« nadkopač včasih zelo mogočen, nadvse pa domišljav. In res, ako je tak nadkopač, kar posebno karakterizira razmere pri tukajšnjem rudniku, brezobziren »krakeler«, ki si svoje grlo zna utrditi ne le za požiranje velikih količin pijače, ampak tudi za izdatno hajlanje, ki je bolj podobno rjoventju (Heulen) volka, ta ima tukaj povsem proste roke. Pri gotovi nižji rudniški gospodi pa je naravnost priljubljen, ako je svojo dostojnost popolnoma zavrgel in poleg tega, da se je razen pridušanja naučil tudi »kraftnega« hajlanja, postal tudi agitator neke rumene, nemškonacionalne »delavske« (?) organizacije, ki so jo ustanovili nekateri semkaj došli napol uradniki dvomljive inteligence za one nemške delavce, katerih pri nas ni. Namen te gospode je prozoren; menijo namreč, da bodo s tem, ako vzgoje nekaj hinavskih poturic, izpodjedli tla našemu gibanju. Če bodo pri tem svojem poslu imeli kaj sreče, je drugo vprašanje. Toliko pa vemo, da tisti slovenski rudarji, ki se v svoji otroški naivnosti vsedejo nemškonacionalnim zapeljivcem na umazane limanice, ne postanejo Nemci, pač pa čisto navadni trotelni, iz katerih si potem gotova nemškonacionalna gospoda samo norce brije. Kajti če je res kaj »vindiše trotel-

nov« so to le tisti slovenski delavci v nemško-nacionalnih organizacijah, drugod jih ni. Če torej kdo izmed slovenskih delavcev želi tistega imena, potem naj le gre tja. Naj le gre med tisto družbo, za katero noben pošten delavec, ki je res nemške narodnosti, ne mara in ki v nemških krajih med nemškimi delavci nikjer ne sme javno nastopati. Kakšni so ti agitatorji za nemško-nacionalno delavsko (?) organizacijo, nam dokazuje dejstvo, da sta nedavno tega bila nadkopač Dritnik in njegov kompanjon Jaka Lesnik obsojena na 48 ur zapora in 10 K kazni. Obsojena sta bila zaradi — surovaštva. In le velikanskemu pritisku na priče (!) sta se imela zahvaliti, da nista »fasala« več. Sramota za vsacega, kdor se pajdaši s to družbo.

Črno. V zadnji številki našega lista smo omenili ostudno gonjo, ki so jo v zadnjem času uprizorili proti nam klerikalni mameluki pod jezuitskim vodstvom tukajšnjega kaplana. Danes naj še omenimo, da gospodom iz farovža leži v želodcu posebno tudi naše konsumno društvo. Očividno jim tudi ta naša naprava povzroča hude bolečine in skrbi. Gospod kaplan si vsak trenotek zaviha rokave, vzame v roke pero ter pošilja v »Mir« strupene novice, v katerih izliva na nas in našo organizacijo ter konsumno društvo vso svojo »sveto« jezo, ki mu jo krščanska ljubezen do bližnjega narekuje. Celovški »Mir« mu za ta čeden posel ne zadostuje več, sedaj zliva svoj grenki žolč tudi še v ljubljansko »Našo Moč«. Kaj hoče pravzaprav ta kaplan? Najprej se je klerikalno vodstvo pajdašilo z nemškimi uradniki. Razvidno je bilo to iz tega, ker so gospodje klerikalci vedno zagovarjali »Wirtschaftsverein«, češ, ta je namenjen za vse pri rudniku vposleno delavstvo in zato po visokem mnenju črnih gospodov našega konsuma baje ni treba! Zagovarjali so ga, dasi so dobro vedeli, da je ta »Wirtschaftsverein« ultra nemško-nacionalna postojanka, naprava, ki za delavce nikoli ni imela prav nobenega haska. Privatni trgovci so navzlic »Wirtschaftsvereinu« delavce skubili, da je bilo joj! Priti je moral šele naš konsum, da je pretirano odrtijo trgovcev zajezil. Toda za vse to se klerikalni kolovodje niso nič zmenili, čemu neki, saj sami niso pretiranih cen občutili, ker so lahko plačevali. Sedaj šele so uvideli, da izvestni gospodje »Wirtschaftsverein«, ki torej niti slovenskega imena nima, izrabljajo v nemško-nacionalne namene, sedaj šele, ko so nemški uradniki pri občinskih volitvah klerikalcem dali — brco. Staviti gremo sto na eno, da bi klerikalci bili to nemško-nacionalno postojanko tudi še nadalje zagovarjali ali pa vsaj vedoma molčali, če ne bi bilo tiste nesrečne brce. Naj bo, kakorkoli hoče, mi vemo, da je vsak konsum, in naj si nastopa pod kakršnim koli imenom, kakor hitro se nahaja v rokah podjetja ali pa v rokah rudniških uradnikov, delavcem škodljiv. Kajti povsod tam, kjer tak rudniški konsum naveže delavce nase, dela delavcem napoto kakor neokorna coklja, ki v mnogem oziru onemogoča potrebni napredek. Zato vedno svetujemo, naj se delavci tem takozvanim magacinom izogibajo. Stališče klerikalcev je vedno drugače. Nas pa le navdaja zaveš, da je naš konsum rodil dobre plodove, ki prihajajo ne le nam samim, temveč vsemu tukajšnjemu prebivalstvu v korist. Kajti resnica je, ki je ne more nihče utajiti, da je naš konsum postal regulator cen. Razumljivo je, da tisti ljudje, ki so prej drli prebivalstvo brez noža, namreč trgovci, naš konsum nič kaj ne marajo. Ravno to pa dokazuje njegovo potrebo. Tembolj čudno pa je obnašanje klerikalcev, ki brez vsakega vzroka zoper naš konsum rujejo in mu prerokujejo smrt. No, kakor vse kaže, bo obveljal tudi za naš konsum pregovor: »Komur se želi smrt, ta dolgo živi.« Skrajno umazana nakana klerikalcev, ki bi očividno trgovcem radi napravili uslugo, da bi dobili zopet proste roke za prosti rop, se ne bo uresničila, zato nam jamči zaveš naših tovarišev, ki znajo drugače ceniti vrednost svoje naprave, kakor kak divjega sovraštva prepojeni kaplan.

Razne vesti.

Onesnaženje Save. Kranjski deželni odbor je sklenil, da se bo vršila zaradi onesnaženja Save po rudnikih v Zagorju in Trbovljah nova komisijonalna razprava, pri kateri bodo zastopniki kranjskega deželnega odbora z vso odločnostjo zahtevali, da se ta nedostatek odpravi.

V kolikor poznamo razmere, se bojimo, da iz te moke ne bo bogve kaj kruha. Najbrže bo uspeh le ta, da bodo člani kranjskega deželnega odbora, ki se udeležijo komisijonalne razprave, na račun kranjskih davkoplačevalcev potegnili masne dijete. Tudi uspeh! Za slučaj pa, da se raznim Šusteršičem, Krekom, Lampetom, Zajcem in drugim takim črnim gospodom ne posreči očistiti Savo, bi jim svetovali, naj se vsaj lotijo gnoja, katerega so sami nakopičili v deželnem dvorcu kranjskem. Vsaj tega naj izkldajo in opravili bodo tudi koristno delo, če že na vsak način čutijo potrebo po osnaženju.

V nebesa ali pekel? Nedavno tega umrl kardinal Kop v Vratislavi je zapustil premoženje v znesku **sedem milijonov kron**. Ako pomislimo, da je bil kardinal Kop, preden se je posvetil duhovniškemu stanu, reven telegrafski delavec, pridemo do prepričanja, da je dušebrižje zelo dober »kšeft«. In ti gospodje, ki pograbijo vse, kar jim pride pod roko, nam delavcem pripovedujejo, naj bomo skromni! Sveto pismo med drugim tudi pravi, da je Kristus nekoč rekel »še lisica ima svoj brlog, a sin božji nima, kamor bi položil svojo glavo« in če citiramo še stavek »prej pojde velblod skozi šivankino uho, predno pride bogataš v nebesa«, tedaj se pač opravičeno vprašamo, kam je prišel kardinal Kop, v nebesa ali v pekel? Da, da, gospoda od črne plati, ne vera, ne cerkev, ampak mamoni, ki ga grabite na račun revežev skupaj, je v nevarnosti. Kričite pa vedno le zaradi tega, da bi od lastne požrešnosti zavrnilo pozornost siromakov.

Tri milijone za zvišanje oficirskih plač! Vojna uprava bo v prihodnji proračun postavila postavko dveh do treh milijonov kron, da zviša gaže častnikom in vojaškim uradnikom. Ta »regulacija gaž« ima baje stopiti v veljavo s 1. januarjem 1915. Po tej regulaciji bodo poročniki in nadporočniki na boljšem za 30 kron na mesec, stotniki pa za 85 kron na mesec. — Kjer gre za to, da se žrtvuje nekaj za kako napravo za delavce, se vlada izgovarja, da ni denarja, da je poprej treba poiskati pokritja itd. Treba je po desetletja drezati, predno se kako malenkost izvede. Za vojaške namene in za oficirje pa je denarja dosti in če ga ni, se napravijo novi dolgovi. Zastopniki meščanskih strank, ki si pred volilci nadevajo na videz tudi radikalni plašč in tudi rohnijo proti stalno večjim militarističnim izdatkom, pri vsaki priliki za vse to glasujejo, kakor obsedeni. Himavci!

LISTNICA UREDNIŠTVA IN UPRAVNIŠTVA.

Naznanilo.

Vsemu slovenskemu v rudništvu vposlenemu delavstvu naznanjamo, da v založbi »Rudarja« prvokrat izdamo letos za leto 1915 strokovni žepni koledar pod imenom »Rudarski koledar«.

Nov žepni koledar za vse slovensko rudniško delavstvo izide v lični opremi že tekom meseca septembra tekočega leta. Vse naše

tovariše opozarjamo na to dejstvo že danes s prošnjo, naj pravočasno ukrenejo vse potrebno za največje razširjenje ter naj nam iz posameznih krajev čim preje naznanijo, koliko ga bodo rabili, da bomo znali določiti naklado. V upanju, da bodo vsi naši tovariši ta korak z veseljem pozdravili, prosimo tudi vse naše funkcionarje, da bodo novega koledarja čim več naročili in razpečali.

Glede vsebine omenjamo, da bo »Rudarski koledar« obsegal razne iz rudništva znanjavredne črtice, kakor o bratovskih skladnicah, plačah, gibanja rudarjev itd., nadalje zakone o varstvu rudniškega delavstva, rzsodbe najvišjega sodnega dvora, določbe glede osebne dohodnine, podpore rezervistom, kalendarij, prostor za notice itd. itd.

Cena lepo vezanemu koledarju bo 1 krona.

Najbolji zadovoljni boste s kavo, če ji pridenete Kolinske kavne primese, kajti kava, kateri je pridejan ta kavni prideatek, ima izvrsten okus, prijeten vonj in lepo barvo. Zahtevajte torej pri trgovcu ali v konsumu izrecno vedno samo Kolinsko kavno primes, ki je po soglasni sodbi vseh najboljši, obenem pa pristno domači kavni prideatek.

Najboljši nakup vsakovrstnega modernega in trpežnega obuvala je v

== zalogi lastne tovarne ==

PETER KOZINA & Ko.

Ljubljana na Bregu št. 20, (Cojzova hiša).

(Varstvena znamka.)

Cene za moške	K 14.—	17.—	20.—
„ „ ženske	„ 12.—	15.—	18.—
„ „ dečke št. 36-39	„ 10.—	12.—	
„ „ otroke št. 22-25	„ 26-28	29-31	32-35
	K 5.—	6.—	7.— 8.—

Garantirana kakovost. Cenejšje vrste od K 1-50 naprej Dobe se tudi v prodajalnah konsumnega društva v Idriji in v Hrastniku. Zahtevajte le čevlje z znamko »Peko«.

I. Jax & sin, Ljubljana

Dunajska cesta šte. 17

priporočja svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Stroji za pletenje
(Strickmaschinen).

Pisalni stroji, Adler

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

Koder prebivajo Slovenci povsod je razširjen

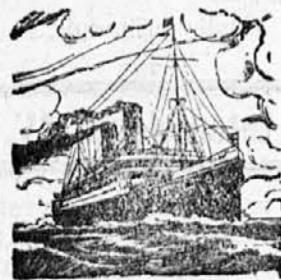
„Slov. Ilustr. Tednik“

Vsakdo ga rad čita.

Naročite si ga in pridobivajte mu novih naročnikov.

Potniki
v severno in južno AMERIKO
se vozijo sedaj le po domači avstrijski progi
AVSTRO-AMERIKANA

Trst-Newyork, Buenos Aires-Rio de Janeiro
najnovejšimi brzoparniki z dvema vrtinicama, električno razsvetljavo, brezličnim brzovjavom, na katerih je za vsakega potnika preskrbljeno, da dobi dovolj domače hrane z vinom, svež kruh, postelje, kopelj i. t. d.

Odhod parnikov:
v sev. Ameriko vsako soboto, v juž. Ameriko vsakih 14 dni.
Trst-Newyork, vsako soboto.
Trst-Južna Amerika, vsakih 14 dni.
Trst-Kanada, vsak mesec.

Vsakovrstna pojasnila daje drage volje brezplačno glavna agentura za Kranjsko, Štajersko in Koroško:

Simon Kmetetz Ljubljana,

Kolodvorska ulica šte. 26.